

BEAT GENERACIJA

Verica Rekić
Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za povijest
E-mail: ignis54@net.hr

*Tema ovog rada književno je djelovanje skupine autora poznate pod nazivom beat generacija, pri čemu ću se prvenstveno baviti životom i radom trojice najpoznatijih predstavnika te skupine, a to su **Jack Kerouac, Allen Ginsberg i William S. Burroughs**. Djelovanje ove trojice književnika u prvom redu ću smjestiti u vremenski okvir pedesetih godina 20. stoljeća, odnosno u kontekst vremena kad su nastala najpoznatija djela pripadnika beat generacije. Osvrnut ću se na politička, društvena i kulturna zbivanja spomenutog razdoblja, ukratko ću izložiti Kerouacovu, Ginsbergovu i Burroughsovu biobibliografiju te ću pokušati analizirati kako su se događaji u političkom, društvenom i kulturnom životu Sjedinjenih Američkih Država pedesetih godina reflektirali u književnom opusu dotičnih autora.*

Ključne riječi: Sjedinjene Američke Države, umjetnost, književnost, cenzura, konformizam, antikomunizam, atomska era

Političke prilike u SAD-u pedesetih godina 20. stoljeća

Unutarnju i vanjsku politiku Sjedinjenih Američkih Država u pedesetim godinama 20. stoljeća obilježila su dva predsjednika – Harry Truman, koji je prije svršetka Drugog svjetskog rata naslijedio Franklina D. Roosevelta, i Dwight D. Eisenhower, koji je 1953. godine zamijenio Trumana na mjestu predsjednika. Svjetski sukob poznat pod nazivom hladni rat počeo je 1946. godine, a njegov su početak obilježile brojne izjave koje su u javnosti dali Staljin, Churchill i Truman. Kako bi pridobio američki narod na stranu svoje politike zaustavljanja SSSR-a, Truman je često preuveličavao sovjetsku prijetnju SAD-u, što je dovelo do snažnog vala antikomunističke histerije. Ta je situacija doživjela svoj vrhunac 1950. godine, kad je senator Joseph R. McCarthy iz Wisconsina, zagriženi borac protiv komunizma, izjavio da ima popis 205 poznatih komunista u State Departmentu, nakon čega je došlo do pojave tzv. makartizma, odnosno antikomunističkog „lova na vještice“ u kojem su često stradavali i potpuno nevini ljudi.

Dwight Eisenhower došao je na mjesto predsjednika 1953. godine kao predstavnik Republikanske stranke, a s Trumanom su ga povezivala ključna načela o vanjskoj politici SAD-a. Eisenhower je, kao i Truman, smatrao komunizam monolitnom silom koja se bori za prevlast u svijetu. Orijentaciju američke vanjske politike Eisenhower je slikovito iznio već u svom inauguracijskom govoru:

*Snage dobra i zla koncentrirale su se, naoružale i prepriječile jedna drugoj put kao rijetko kad u povijesti. Sloboda se suprotstavlja ropstvu, svjetlost tami.*⁶³⁵

Eisenhower i njegov državni tajnik John Foster Dulles tvrdili su da politika sprječavanja utjecaja Sovjetskog Saveza ne ide dovoljno daleko da se spriječi sovjetska ekspanzija, te su smatrali da je potrebna agresivnija politika kojom bi zemlje podređene komunizmu trebalo osloboditi. No, unatoč tim teorijama, SAD nisu učinile ništa konkretno kad su sovjetske vlasti gušile demokratske pobune u zemljama pod sovjetskom dominacijom.

Što se tiče ekonomskih pitanja, glavni ciljevi Dwighta Eisenhowera bili su izbalansirati državni proračun nakon godina deficita, smanjiti državne troškove i poreze te održavati vrijednost dolara. Osim toga, republikanci su bili spremni riskirati porast nezaposlenosti kako bi zadržali inflaciju pod kontrolom. Vlada je nadzor nad inozemnim nalazištima nafte prebacila sa savezne vlade u ruke saveznih država, te je simpatizirala razvoj privatnih izvora energije. Ukratko, sve što je Eisenhowerova vlada poduzimala u gospodarskim pitanjima bilo je naklonjeno poslovnim krugovima.

Eisenhowerova želja da se što manje eksponira u javnosti i da ograniči ulogu predsjednika ponekad je dovodila do zastoja u zakonodavnim procedurama, no predsjednik je aktivno djelovao iza scene promovirajući svoje programe. Dwight Eisenhower bio je jedan od rijetkih predsjednika koji je u trenutku silaska s vlasti bio jednako popularan kao i kad je preuzimao svoje predsjedničke dužnosti.

Predsjedništvo Dwighta Eisenhowera jednim je svojim dijelom poznato i pod nazivom *atomska era*. To se ime koristi kako bi se označila utrka u naoružanju između SAD-a s jedne i SSSR-a s druge strane. SAD su u lipnju 1942. godine, u jeku Drugog svjetskog rata, poduzele tzv. *Manhattan Project* koji je označio početak razvoja nuklearnog naoružanja. Prva američka atomska bomba testirana je 16. srpnja 1945. godine u gradu Alamogordo u Novom Meksiku, a sljedeći korak u razvoju nuklearnog naoružanja predstavlja bacanje dviju atomskih bombi nazvanih *Little Boy* i *Fat Man* na japanske gradove Hirošimu i Nagasaki 6. i 8. kolovoza 1945. godine. Razvoj i testiranje nuklearnog oružja nastavili su se i nakon Drugoga svjetskog rata tijekom hladnog rata, kad je SSSR 1949. godine testirao svoju vlastitu atomsku bombu. U studenom 1952.

⁶³⁵ Cincotta, *Američka povijest*, 289.

godine SAD ulaze u razdoblje termonuklearnog naoružanja testiranjem bombe pod imenom *Mike* koja je eksplodirala na atolu Eniwetok u Tihom oceanu. Uskoro je i SSSR testirao svoje termonuklearno oružje, zajedno s Velikom Britanijom, Francuskom i drugim državama koje su počele razvijati svoj arsenal nuklearnog oružja.

Karakteristike američkog društva u pedesetim godinama 20. stoljeća

U godinama nakon Drugog svjetskog rata SAD su doživjele fantastičan gospodarski rast te su tako učvrstile svoj položaj najbogatije zemlje na svijetu. Dakako, ti su uvjeti utjecali na američke građane, u prvom redu poboljšanjem njihova životnog standarda, tako da su se brojni Amerikanci počeli smatrati pripadnicima srednjeg sloja. S druge strane, sve veće uvođenje industrijskih pogona u proizvodnju, naročito u poljoprivredi, dovelo je do toga da farmerske obitelji u takvom sustavu konkurencije nisu mogle pronaći mjesto za sebe. Zbog toga dolazi do brojnih migracija, naročito u gradove američkog Juga i Zapada poput Houstona, Miamijsa, Tuscona i Phoenixa koji su proživljavali gospodarski rast.

SAD su nakon rata, osim gospodarskog rasta, doživjele i demografski prirast u natalitetu, pojavu koja je popularno nazvana *baby boomom*, a pripadnici te poslijeratne generacije prozvani su *babyboomersima*. Porast nataliteta doveo je do vala migracija ljudi iz gradova koji su odlazili u predgrađa u nadi da će dobiti povoljne stambene uvjete za svoje rastuće obitelji. Tu su situaciju iskoristili urbanisti poput Williama J. Levitta koji je koristeći se tehnikom masovne proizvodnje gradio nova naselja u kojima su sve kuće nalikovale jedna drugoj. Kao rezultat tih procesa nastaju predgrađa – zajednice u kojima su svi manje-više slični.

Karakteristike poslijeratnog američkog društva, osobito u vrijeme predsjedničkog mandata Dwighta Eisenhowera, mogu se najbolje opisati jednom riječju iz engleskog jezika – *conformity*. To u prvom redu znači da su ambicije većine pripadnika poslijeratnog američkog društva bile usmjerene prema vjenčanju, zasnivanju obitelji, posjedovanju kuće, dobivanju stabilnog posla i materijalnom blagostanju.

Veliki utjecaj na poslijeratno društvo SAD-a izvršila je televizija koja, izumljena tridesetih godina 20. stoljeća, nije imala veliku funkciju sve do poslije rata, kad sve više obitelji posjeduje televizor. Osjećaj jedinstva među Amerikancima očitovao se i u odabiru programa koji su bili najpopularniji na televiziji. Tako su djeca najviše gledala emisije

Howdy Doody Time i *The Mickey Mouse Club*, a odrasli su gledatelji voljeli komedije situacije poput *I Love Lucy* i *Father Knows Best*. Osim toga, televizija je na određen način pomogla i razvoju potrošačkog društva u SAD-u. Naime, u tom se razdoblju gradi sve veći broj trgovačkih centara, a usporedno s tim i veliki broj cesta i autocesta koje do njih vode, a na televiziji se sve više sofisticiranim reklamama promoviraju proizvodi čiji proizvođači jamče da će kupcu promijeniti život nabolje.

Kulturna zbivanja u SAD-u pedesetih godina 20. stoljeća

Iako je konformizam bio zajednički većini stanovnika SAD-a nakon Drugog svjetskog rata, pojavljuju se umjetnici, među njima i pisci *beat* generacije, koji traže nove načine likovnog, glazbenog i književnog izražavanja. Osim u književnosti, najvažniji stilski noviteti javljaju se upravo na području glazbe, slikarstva i filma. U slikarstvu je najvažnija pojava apstraktni ekspresionizam ili akcijsko slikarstvo, pokret koji se razvio u New Yorku, a čiji su glavni predstavnici Jackson Pollock, Willem de Kooning, Robert Motherwell i Mark Rothko. Najpoznatija je svakako osebujna metoda slikanja Jacksona Pollocka koji je, stvarajući svoja djela na velikim platnima, hodao uokolo, suprotstavljajući se tradicionalnom viđenju umjetnika koji stoji na mjestu dok slika, te istovremeno boju na platno nanosio prolijevanjem ili prskanjem. Zbog te je tehnike magazin *Time* Pollocku dao nadimak „Jack The Dripper“ (Jack Kapač, Jack Proljevač), aludirajući izravno na *Jacka The Rippera* (Jacka Rasparača), najpoznatijeg svjetskog, nikad uhvaćenog serijskog ubojicu.

Slične se promjene i otpori prema naslijeđu iz prošlih desetljeća javljaju i u glazbi, što je dovelo do novog glazbenog žanra – *bebopa*. Veliki, raskošni *swing*-orkestri postaju sve manje zastupljeni, i to zbog više razloga: veliki broj glazbenika otišao je u vojsku, postalo je neisplativo putovati iz grada u grad s velikim brojem glazbenika, najamnine plesnih dvorana neprestano su rasle, a nova generacija glazbenika bila je frustrirana ograničenjima i pravilima koja su nametali *swing*-aranžmani te je tražila nove načine izražavanja. Tako je u Harlemu, predgrađu New Yorka u kojem su stanovali Afroamerikanci, nastala nova vrsta glazbe čiji su glavni predstavnici Charlie „Bird“ Parker, Thelonius Monk, Charlie Christian, Dizzy Gillespie i Miles Davis. Glavna je karakteristika tog glazbenog pravca improvizacija koja nije obuhvaćala samo jednog solista nego se protezala na čitavu grupu glazbenika, stvarajući tako kompleksne melodije koje su se potpuno razlikovale od *swinga* pogodnog za ples.

Istovremeno dolazi do oblikovanja *rock'n'rolla* čiji su glavni predstavnici, tzv. „divlji izvođači“, Elvis Presley, Jerry Lee Lewis, Little Richard i Eddie Cochran popularizirali afroameričku glazbu i pritom šokirali ozbiljne Amerikance svojim izazovnim, tad neuobičajenim nastupima.

I filmska je umjetnost dala svoj doprinos oblikovanju generacijskog identiteta. U desetljeću nakon Drugog svjetskog rata nastali su filmovi koji su do danas zadržali kulturni status: *The Wild One* 1953. s Marlonom Brandom u glavnoj ulozi i *Rebel Without A Cause* 1955. godine u glavnoj ulozi s legendarnim Jamesom Deanom. Ti su filmovi potpuno umjetnički oblikovali tadašnji „duh vremena“ (*Zeitgeist*), dovodeći do izražaja stav čitave jedne generacije mladih ljudi koji su se osjećali potpuno otuđeno od prevladavajućeg ideološkog i kulturnog sklopa tadašnjih Sjedinjenih Američkih Država.

Jack Kerouac, Allen Ginsberg i William S. Burroughs – kratke biobibliografije

Jack Kerouac, američki pjesnik i prozaist, rođen je 12. ožujka 1922. godine u industrijskom gradiću Lowellu u saveznoj američkoj državi Massachusetts. Njegovi roditelji, Leo i Gabrielle Kerouac, bili su kanadski emigranti francuskog podrijetla koji su u djetinjstvu došli u SAD. Jackov je otac radio kao novinar i slovoslagar u lokalnim novinama koje su izlazile na francuskom jeziku, dok je njegova majka radila u tvornici cipela. Od svih doživljava i iskustava iz djetinjstva, na malog Jacka Kerouaca najsnažnije je djelovala smrt starijeg brata Gerarda, koji je umro od reumatske groznice u devetoj godini života. Kerouac je osnovnu i srednju školu završio u rodnom mjestu, a nakon mature dobio je, kao odličan igrač američkog nogometa, sportsku stipendiju koja mu je omogućila upis na sveučilište *Columbia*. No nikad nije završio studij jer je tijekom jedne utakmice slomio nogu, što je uzrokovalo Kerouacovo odustajanje od bavljenja sportom i gubitak stipendije. Nakon toga Kerouac odlazi u vojsku, iz koje je izbačen nakon manje od godinu dana zbog nedostatka discipline – udario je časnika i javno tvrdio da je homoseksualac. Kerouac se nakon izbacivanja iz vojske zaposlio u trgovačkoj mornarici i plovio do Grenlanda i Liverpoola u Velikoj Britaniji. Godine 1944. Kerouac u New Yorku susreće Allena Ginsberga i Williama S. Burroughsa, nakon čega se počinje oblikovati jezgra *beat* generacije, a stvorena su i trajna prijateljstva koja će u pojedinim slučajevima rezultirati književnom suradnjom: 1945. godine Kerouac i Burroughs zajedno pišu roman *A nilski konji su se skuhalo u svojim bazenima* (*And the Hippos Were Boiled in Their Tanks*), čiji

neobični naslov potječe iz novinarskog izvještaja koji govori o požaru u zoološkom vrtu. Sljedeće godine Kerouac upoznaje Neala Cassadyja, mladog čovjeka koji je svojom spontanošću i neiscrpnom životnom energijom postao prijatelj i stalna inspiracija ne samo Kerouacu, nego i Ginsbergu i Burroughsu. Godine 1951. Kerouac je oženio Joan Haverty, a kao plod njihova kratkotrajnog braka rođena je Jan Kerouac, jedino dijete Jacka Kerouaca. Iste godine kad se oženio Kerouac je tijekom tri tjedna neprekidnog pisanja na jednom jedinom kolutu papira stvorio roman *Na cesti* (*On the Road*) koji je objavljen 1957. godine, donijevši svom autoru izvrsne kritike u novinama *New York Times* i svjetsku slavu. Jack Kerouac čitavog se svog života, naročito nakon što je roman *Na cesti* objavljen, profesionalno bavio pisanjem, prihvaćajući razne usputne poslove samo kad je to bilo neophodno. Također je veliki dio svog života proveo putujući po SAD-u, Meksiku i Europi, a velik dio svojih doživljaja i dojmova s putovanja zabilježio je u svojim romanima i pjesmama. Umro je u St. Petersburgu na Floridi 21. listopada 1969. godine od unutarnjeg krvarenja koje je zapravo bilo posljedica Kerouacovog kroničnog alkoholizma.

Najvažnija djela Jacka Kerouaca: *The Town and the City*, 1950; *On the Road*, 1957; *The Dharma Bums*, 1958; *The Subterraneans*, 1958; *Doctor Sax*, 1959; *Visions of Neal*, 1959; *Maggie Cassidy*, 1959; *Mexico City Blues*, 1959; *Tristessa*, 1960; *Big Sur*, 1962; *Desolation Angels*, 1965.

Slika 1. Jack Kerouac (1922. – 1969.)⁶³⁶

Američki romanopisac **William Seward Burroughs** rođen je 5. veljače 1914. godine u St. Louisu kao sin Mortimera i Laure Lee Burroughs, koja je bila kći metodističkog propovjednika. Djed Williama Burroughsa s očeve strane bio je izumitelj koji je u kasnim osamdesetim godinama 19. stoljeća izumio moderni stroj za zbrajanje, ostavivši iza sebe bogatstvo koje je njegovu sinu i potomcima donijelo financijsku sigurnost. Burroughs je završio *Ranch School for Boys* u Los Alamosu u Novom Meksiku, nakon čega se upisao na

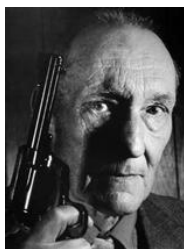
⁶³⁶ <http://www.mibba.com/Articles/Biographies/4221/Jack-Kerouac/> (28. 12. 2015.)

Harvard. Poslije završenog fakulteta Burroughs je putovao po Europi, pridruživši se, kako je on to nazvao, „internacionalnoj homoseksualnoj sceni“. Boravio je u Beču gdje je studirao medicinu, a zatim je upoznao njemačku Židovku Ilsa Klapper koju je oženio kako bi je spasio od nacističkog progona. Tijekom četrdesetih godina 20. stoljeća živio je naizmjenično između Chicaga i New Yorka, a 1943. godine u New Yorku je upoznao Allena Ginsberga i Jacka Kerouaca. Iako je bio homoseksualac, Burroughs je godinama održavao vezu s Joan Vollmer, koja mu je 1946. godine rodila sina, Williama Jr. Te iste godine Burroughs se preko jednog sitnog kriminalca uključio u podzemne krugove, čime je počelo dugo razdoblje njegove ovisnosti o različitim drogama, prvenstveno o heroinu. 1951. godine Burroughs je u Meksiku slučajno ubio Joan Vollmer tijekom igre u stilu Williama Tella kad je metkom iz pištolja pokušao razbiti čašu koja je stajala na njezinoj glavi. Tijekom pedesetih godina 20. stoljeća Burroughsova se ovisnost pogoršala, što je dovelo do njegova putovanja u London i podvrgavanja apomorfinskom tretmanu koji ga je s vremenom oslobodio ovisnosti o heroinu. Kao i Kerouac, i Burroughs se profesionalno bavio pisanjem, eksperimentirajući s različitim književnim tehnikama, a u svoja je djela unosio različite autobiografske podatke, od kojih su najpoznatiji onaj o njegovu poslu istrebljivača te detaljni opisi tijeka heroinske ovisnosti sa svim fizičkim i psihičkim posljedicama.

William S. Burroughs umro je 2. kolovoza 1997. godine u bolnici *Lawrence Memorial*.

Najvažnija djela Williama S. Burroughsa: *Junkie: Confessions of an Unredeemed Drug Addict*, 1953; *The Naked Lunch*, 1959; *The Soft Machine*, 1961; *The Ticket That Exploded*, 1962; *The Yage Letters*, 1963; *Nova Express*, 1964; *Cities of the Red Night*, 1981; *Queer*, 1985.

*Slika 2. William Seward Burroughs (1914. – 1997.)*⁶³⁷

⁶³⁷ <http://popdose.com/popsmartsgoing-clear-with-william-burroughs/> (28. 12. 2015.)

Irwin Allen Ginsberg, utjecajni američki pjesnik, rođen je 3. lipnja 1926. godine u Newarku. Njegovi roditelji, nastavnici lijeve političke orijentacije Naomi i Louis Ginsberg izvršili su ogroman utjecaj na Allena. Louis Ginsberg uživao je reputaciju lirskog pjesnika te je bio sinu i književni kritičar, i savjetnik u stvaranju poezije. Što se tiče njegove majke, na Ginsberga je snažno utjecala Naomina shizofrenija koja je inspirirala neke Allenove najljepše pjesme, no istovremeno je u pjesniku probudila strah od potencijalnog ludila. Allen Ginsberg se nakon završetka *Paterson's Central* srednje škole upisao na sveučilište *Columbia* u New Yorku, gdje je namjeravao postati odvjetnik kako bi mogao pomagati obespravljenima. Tijekom studija upoznaje Williama S. Burroughsa i Jacka Kerouaca, a taj sudbonosni susret doveo je do nastanka tzv. „Svetog Trojstva *beat* generacije“. U tom razdoblju Ginsberg definitivno odustaje od karijere odvjetnika i posvećuje se pisanju, a njegove pjesme doživljavaju ogroman uspjeh nakon 7. listopada 1955. godine, kad je u klubu 6 Gallery održana pjesnička večer na kojoj je sudjelovao i Ginsberg. Godinu dana nakon mala izdavačka kuća *City Lights Books* objavila je prvu pjesničku zbirku Allena Ginsberga pod naslovom *Urlik i druge pjesme (Howl and Other Poems)* koja je izazvala skandal brojnim opscenim stihovima, što je dovelo do cenzure i sudskog procesa. Nakon nekoliko mjeseci parničenja odlučeno je da Ginsbergova zbirka nije opscena i dozvoljena je njezina distribucija. U tom razdoblju Allen upoznaje Petera Orlovskog u kojeg se zaljubljuje na prvi pogled, konačno se suočava s tim da je homoseksualac, te odustaje od svojih pokušaja da živi kao heteroseksualan muškarac. Iako je nakon nekog vremena veza između Ginsberga i Orlovskog došla kraju, njih su dvojica ostali prijatelji te je upravo Orlovsky boravio uz Ginsberga dok je umirao. Tijekom šezdesetih godina Allen Ginsberg djeluje kao aktivan sudionik tadašnjih političkih i kulturnih promjena: zalaže se za ukidanje zabrane LSD-a, druži se s hipijima koji korijene svog pokreta nalaze upravo kod *beat* pisaca, boravi na Kubi i odlazi u Prag 1968. godine, gdje je proglašen „Kraljem svibnja“.

Allen Ginsberg umro je 5. travnja 1997. godine u New Yorku od raka jetara.

Najvažnija djela Allena Ginsberga: *Howl and Other Poems*, 1961; *Empty Mirror*, 1961; *Reality Sadwiches*, 1963; *Planet News*, 1968; *The Fall of America*, 1972; *Plutonian Ode*, 1982; *Indian Journals*, 1970; *The Yage Letters*, 1963.

Slika 3. Allen Ginsberg (1926. – 1997.)⁶³⁸

Pobuna pisaca *beat* generacije protiv političkih i društvenih prilika u SAD-u pedesetih godina 20. stoljeća

Iz života glavnih predstavnika književnosti beat generacije Jacka Kerouaca, Williama S. Burroughs i Allena Ginsberga vidljivo je da su se oni protiv ustaljenih konvencija i konformizma borili i svojim pisanjem, i svojim ponašanjem, a oboje je nerijetko izazivalo skandale i sablazan Amerikanaca. U odnosu na većinu ljudi koji su stanovali u predgrađima, bili u stabilnom braku i odgajali djecu, Burroughs, Ginsberg i Kerouac uglavnom su izbjegavali stalnu vezu i brak, a kad bi ipak bili u braku ili vezi, to stanje ne bi potrajalo, s tim da poseban otklon od tradicije predstavlja Burroughsova i Ginsbergova, a možda i Kerouacova, homoseksualna orijentacija. U razdoblju američke povijesti kad dolazi do ubrzanog razvoja tehnologije te napretka u raznim područjima gospodarskog i društvenog života koji su povezani s tim razvojem, pisci *beat* generacije utočište pronalaze u prirodi i jednostavnosti života tzv. „primitivnih zajednica“. Pri tome su značajan utjecaj, osobito na Kerouaca, izvršili predstavnici filozofije i književnosti transcendentalizma, Henry David Thoreau i Ralph Waldo Emerson, koji su još u 19. stoljeću prosvjedovali protiv čovječanstva koje je prema njima bilo „precivilizirano“ i opterećeno stjecanjem materijalnih dobara. Slična je situacija bila prisutna u SAD-u nedugo nakon Drugog svjetskog rata, što su *beat* pisci ispravno osjetili i povezali s filozofijom transcendentalizma. Zahtjevu za povratkom prirodi Kerouac, Ginsberg i Burroughs dodaju i zahtjev za spontanošću i originalnošću, što najbolje pokazuje Ginsbergovo i Kerouacovo geslo ***First Thought, Best Thought***. Zahtjev za originalnošću može se povezati s društvenim mentalitetom većine Amerikanaca koji su, kako je već rečeno, živjeli u predgrađima koja su činile kuće jedna nalik drugoj, gledali iste emisije i

⁶³⁸ <http://www.myjewishlearning.com/article/allen-ginsberg/> (28. 12. 2015.)

imali stabilan, financijski siguran život. Pisci *beat* generacije suprotstavili su se svemu navedenom, prezirući konformizam, stabilnost i ekonomsku sigurnost koji su, po njihovu mišljenju, djelovali kao razarači uma i slobodnog mišljenja. Te su svoje stavove Kerouac, Burroughs i Ginsberg izravno ili posredno izražavali u svojim djelima, poput Kerouaca u legendarnom romanu *Na cesti* koji uočava i definira novi društveni i kulturni fenomen kojem je i sâm pripadao:

*Bili su poput onog čovjeka s tamničkim kamenom i s mrakom koji se
podiže iz podzemlja, prljavi hipsteri Amerike, nova beat generacija kojoj
sam sve više pripadao.*⁶³⁹

Sličnu, ali znatno mračniju sliku nove generacije donosi Allen Ginsberg u prvim stihovima svoje pjesme *Urlik* (*Howl*):

*I saw the best minds of my generation destroyed by madness, starving
hysterical naked,
dragging themselves through the negro streets at dawn looking for an
angry
fix,
angelheaded hipsters burning for the ancient heavenly connection to the
starry dynamo in the machinery of night,
who poverty and tatters and hollow-eyed and high sat up smoking in the
supernatural darkness of cold-water flats floating across the tops of
cities contemplating jazz,
who bared their brains to Heaven under the El and saw Mohammedan
angels
staggering on tenement roofs illuminated (...)*⁶⁴⁰

Pisci *beat* generacije u svojim djelima bilježe i svoje sudjelovanje u tadašnjim supkulturama, od kojih su dvije iznimno važne i često međusobno povezane – glazbena

⁶³⁹ Kerouac, *Na cesti*, 57.

⁶⁴⁰ *PoemHunter – The World's*

http://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/allen_ginsberg_2004_9.pdf (21. 3. 2011.)

scena oko *bebop* i *jazz* glazbenika, te narkomanska scena. Kerouac je u svojim knjigama *Na cesti* i *Podzemnici* (*The Subterraneans*) posebno obratio pažnju na suvremena glazbena zbivanja, dok u kasnijem romanu *Tristessa* opisuje svoje doživljaje na podzemnoj narkomanskoj sceni:

Toliko tugujem nad svojom šalicom viskija i sode da oni uočavaju da ću se zapiti, zato mi svi dopuštaju i štoviše, zaklinju me da i ja ubrizgam fiks morfija što prihvaćam bez imalo straha jer sam pijan – Najgori osjećaj na svijetu je uzeti morfij kad si pijan, osjećaš kao da te netko kamenom opalio u čelo i to ti stvara silnu bol jer se na jednom jedinom ratnom polju u tvojoj glavi sukobljavaju i za prevlast bore alkohol i morfij, ali prevlasti nema jer, boreći se, alkohol i alkaloid se poništavaju.⁶⁴¹

U odnosu na Kerouaca, Williama S. Burroughsa može se slobodno nazvati „bardom narkomanske proze“ jer je u svojim knjigama, konkretno u romanima *Junky* i *Goli ručak* (*Naked Lunch*) naturalistički, upravo brutalno opisao početak i tijek svoje ovisnosti o drogama, prvenstveno o heroinu, a zatim i o nekoliko drugih, usputnih droga. Njegov roman *Junky* zapravo je autobiografska ispovijest čiji autor precizno secira svoj život od djetinjstva, preko školovanja, do teške ovisnosti o opijumu i njegovim derivatima koja ga je odvela na samo dno društva, u podzemlje civilizacije. Roman *Goli ručak*, pak, predstavlja kompozicijski i stilski nešto kompliciranije djelo, koje se također bavi ovisnošću o drogama, a donosi zastrašujuće halucinantne vizije fizičkog i psihičkog propadanja, uz oštru, ponavljajuću osudu medicine. Oba romana predstavljaju snažni krik Williama S. Burroughsa koji, kao veteran-ovisnik, progovara o stravi i prokletstvu ovisnosti o drogama, kao i svih ovisnosti općenito. Radi ilustracije ovdje navodim nekoliko rečenica iz Burroughsovog predgovora romanu *Junky* koje karakteriziraju autorov precizni, gotovo znanstveni stil:

Junk je stanična jednadžba koja ovisnika uči nepobitne činjenice. Dosta sam toga naučio kroz uzimanje junka: vidio sam kako se život mjeri kapaljkama punim otopljenog morfija. Iskusio sam užas i muke odvikavanja, kao i užitak i olakšanje koje osjećaš dok tvoje stanice žedne junka piju iz igle. Možda je svaki užitak zapravo olakšanje. Upoznao sam i stoicizam kojem junk uči ovisnika. Vidio sam ćeliju punu bolesnih junkyja

⁶⁴¹ Kerouac, *Tristessa*, 35.

koji tihi i nepomični proživljavaju svaki svoju nesreću. Svi su oni znali koliko je uzaludno žaliti se ili kretati se. Znali su da u osnovi nitko ne može pomoći nikome. Ne postoji ključ, ne postoji tajna koju netko drugi ima ili zna i koju bi ti mogao dati.

Naučio sam jednadžbu junka. Junk nije, poput alkohola ili trave, sredstvo za postizanje većeg užitka u životu. Junk nije zabava. On je način života.⁶⁴²

Za razliku od Kerouaca i Burroughsa, koji u svojim djelima opisuju specifične ambijente, ljude i okolnosti, Allen Ginsberg je svojom poezijom snažno politički angažiran te se svojom kritikom snažno obrušava na američke političke prilike, osobito tijekom „atomske ere“. U tom su razdoblju prosječni Amerikanci osjećali tjeskobu zbog mogućnosti nuklearne katastrofe, no istovremeno su smatrali da će njihovi životi zadržati svoj uobičajeni tok, te su učestalo organizirali tzv. *duck and cover* vježbe koje je stanovnicima preporučila američka vlada u slučaju nuklearnog napada. U Ginsbergovim pjesmama osim tjeskobe dominiraju osjećaji straha, bijesa i ogorčenosti usmjereni protiv neizvjesnosti situacije u kojoj se čitavo čovječanstvo našlo nakon Drugog svjetskog rata. Osim toga, Ginsberg u svojoj pjesmi *Urlik* kritizira čitavo društvo, odnosno društvenu stvarnost koju prikazuje kao Moloha, okrutno kanaansko, starozavjetno božanstvo koje proždire sve pred sobom:

Moloch! Solitude! Filth! Ugliness! Ashcans and unobtainable

dollars! Children screaming under the

stairways! Boys sobbing in armies! Old men

weeping in the parks!

Moloch! Moloch! Nightmare of Moloch! Moloch the

loveless! Mental Moloch! Moloch the heavy

judger of men!

Moloch the incomprehensible prison! Moloch the

crossbone soulless jailhouse and Congress of

⁶⁴² Burroughs, *Junky*, 15-16.

sorrows! Moloch whose buildings are judgment!
Moloch the vast stone of war! Moloch the stunned
goverments! Moloch whose mind is pure machinery! Moloch whose
blood is running money! Moloch whose fingers
*are ten armies!*⁶⁴³

Ginsberg u svojim pjesmama izravno komentira političku situaciju u tadašnjim Sjedinjenim Američkim Državama, pri čemu ga osobito uznemiruje i inspirira politika nuklearnog naoružanja, o čemu progovara u pjesmama *America* i *Plutonian Ode*:

America I've given you all and now I'm nothing.
America two dollars and twentyseven cents January
17, 1956.
I can't stand my own mind.
America when will we end the human war?
*Go f*** yourself with your atom bomb.*⁶⁴⁴

Radioactive Nemesis were you there at the beginning
black dumb tongueless unsmelling blast of Disil-
lusion?
I manifest your Baptismal Word after four billion years
I guess your birthday in Earthling Night, I salute your
dreadful presence last majestic as the Gods,
Sabaot, Jehova, Astapheus, Adonaeus, Elohim, Iao,
Ialdabaoth, Aeon from Aeon born ignorant in an

⁶⁴³ Poetry Foundation. <http://www.poetryfoundation.org/poem/179381> (28. 12. 2015.)

⁶⁴⁴ Lehman i Brehm, *The Oxford Book*, 757-759.

*Abyss of Light,
Sophia's reflections glittering thoughtful galaxies, whirl-
pools of starspume silver-thin as hairs of Einstein!
Father Whitman I celebrate a matter that renders Self
oblivion!
Grand Subject that annihilates inky hands & pages'
prayers, old orators' inspired Immortalities,
I begin your chant, open mouthed exhaling into spacious
sky over silent mills at Hanford, Savannah River,
Rocky Flats, Pantex, Burlington, Albuquerque
I yell thru Washington, South Carolina, Colorado,
Texas, Iowa, New Mexico,
Where nuclear reactors creat a new Thing under the
Sun, where Rockwell war-plants fabricate this death
stuff trigger in nitrogen baths,
Hangar-Silas Mason assembles the terrified weapon
secret by ten thousands, & where Manzano Moun-
tain boasts to store
its dreadful decay through two hundred forty millenia
while our Galaxy spirals around its nebulous core.⁶⁴⁵*

Dakako, društvena i politička kritika prisutna u njihovim djelima te nepokoravanje *beat* književnika društvenim normama i konvencijama izazvali su reakciju državnih službi, pri čemu su glavnu ulogu imali *The House Un-American Activities Commission* (HUAC) i FBI, tad predvođen Johnom Edgarom Hooverom, strastvenim antikomunistom i

⁶⁴⁵ *PoemHunter*. <http://www.poemhunter.com/poem/plutonian-ode/> (28. 12. 2015.)

protivnikom pripadnika *beat* generacije. Te su dvije institucije nadgledale ne samo ljude zaposlene u državnim službama, nego i brojne kulturne djelatnike poput holivudskih glumaca, pisaca i slikara. O raspoloženju američkih državnih službi i javnosti uopće govore sudski procesi i cenzura koji su više puta spriječili objavljivanje Kerouacovih, Ginsbergovih i Burroughsovih djela, no istovremeno su ti, s jedne strane nepovoljni čimbenici, zapravo išli u korist *beat* autora stvorivši ogroman publicitet i stavivši ih u središte pozornosti američke javnosti. Cenzura, koja se u prvom redu obarala na izravne seksualne aluzije i problematične, potencijalno lijevo orijentirane političke izjave koje su se mogle naći u poeziji i prozi pisaca *beat* generacije, temeljila se na zakonu koji je donesen 1873. godine, a poznat je pod nazivom *The Comstock Law* ili *Anti-Obscenity Act*. *Beat* generacija prvi se put suočila s problemom cenzure krajem 1956., odnosno početkom 1957. godine, kad je uhićen Lawrence Ferlinghetti, pjesnik i vlasnik izdavačke kuće *City Lights Books* koja je prva objavila zbirku Allena Ginsberga *Howl and Other Poems*, a koju je kapetan policije u San Franciscu proglasio opscenom, nepristojnom i neprikladnom za maloljetnike. Ferlinghettiju je odobren izlazak iz zatvora, a jamčevinu i pravno savjetovanje omogućila mu je institucija *American Civil Liberties Union*. Suđenje je trajalo relativno kratko, a tijekom čitavog procesa odvjetnici su se pozivali na jedan raniji slučaj na temelju kojeg je utvrđeno da djelo iznimne društvene i kulturne važnosti ne može biti proglašeno opscenim. Takvu je odluku donio i sudac koji je vodio suđenje – utvrdio je da, unatoč svjedocima i opaskama od strane tužiteljstva, zbirka *Urlik i druge pjesme* ima društvenu važnost te, shodno tome, nije opscena.

U središtu pozornosti našao se i William S. Burroughs kad je 1959. godine njegov kontroverzni roman *Goli ručak* objavljen u Francuskoj bez ikakvih problema, no njegovo izdavanje i distribuciju u SAD-u omele su brojne prepreke. Najveća prepreka pojavila se u Bostonu u studenom 1962. godine, kad je trgovac knjigama Theodore Mavrikos uhićen jer je prodavao Burroughsov *Goli ručak*. Nakon toga je uslijedio sudski proces, a obranu optuženog preuzeo je Edward De Grazia, odvjetnik koji se usavršio specifično za pitanja Prvog amandmana američkog Ustava, koji je među ostalim garantirao slobodu govora i tiska. De Grazia je uspio postići da se proces organizira ne kao suđenje onom tko je spornu knjigu prodao, nego kao analiza i ispitivanje literarnih vrijednosti knjige koja je dovela do sudskog procesa. De Grazia je neko vrijeme namjeravao na suđenje dovesti kao svjedoka i samog autora, no prisjetio se da to ne bi imalo veće koristi zbog incidenta u Meksiku kad je Burroughs nehotice ustrijelio svoju suprugu. Godine 1965. sud je, nažalost, donio za

obranu negativnu odluku, priklonivši se tužiteljstvu i proglasivši *Goli ručak* opscenim djelom. Nakon toga je, u listopadu 1965. godine, slučaj došao do Vrhovnog suda koji je u srpnju 1966. godine, na temelju nekog starijeg slučaja, slično kao u Ginsbergovom slučaju, donio oslobađajuću presudu koja roman *Goli ručak* nije obilježila kao opsceno djelo.

Slično, ali manje problematično iskustvo doživio je i Jack Kerouac zbog svog romana *Podzemnici* (*The Subterraneans*), kad je prijevod tog djela trebao 1963. godine izaći u Italiji, pretežno katoličkoj zemlji. Na savjet svog izdavača Kerouac je poslao pismo talijanskom sucu, pozivajući se na svoj katolički odgoj i ispovjedni ton sporne knjige, uspoređujući je sa sakramentom ispovijedi, pri čemu se od čovjeka traži potpuna iskrenost. Iste je godine Kerouac u pismu jednom prijatelju napisao da je problem cenzure u vezi s romanom *Podzemnici* riješen.

Utjecaj pisaca *beat* generacije na popularnu kulturu

Osim utjecaja *beat* autora na tokove u književnoj produkciji, što je, dakako, razumljivo i sasvim logično, Kerouac, Ginsberg i Burroughs ostavili su snažan trag i na brojnim područjima popularne kulture, od industrije odjevnih predmeta preko glazbe do crtanih filmova. Zanimljiv je podatak da je ime legendarnih *The Beatles* inspirirano autorima koje su članovi tog sastava čitali. Naime, grupa se u početku trebala zvati *The Beetles*, no ime je promijenjeno kako bi se, prvo, ukazalo na vrstu glazbe koju bend izvodi i, drugo, kako bi se odala počast pojedinim američkim književnicima – The **BEAT**les.

Burroughs u predgovoru Kerouacovog romana *Tristessa* kaže da je Kerouac otvorio milijune kafića i prodao milijune Levi's traperica, što muških što ženskih. Woodstock je izrastao iz njegovih stranica. (...) Čitava generacija putnika rodila se čitajući Kerouacov roman *Na cesti* i zaputila se u Meksiko, Tanger, Afganistan, Indiju...⁶⁴⁶ Štoviše, ocjenjujući utjecaj Kerouacovog opusa, Burroughs svog prijatelja i kolegu uspoređuje s američkim piscem Francisom Scottom Fitzgeraldom, dajući romanu *Na cesti* jednaku važnost kao i Fitzgeraldovom djelu *Veliki Gatsby*. Zanimljiva je slučajnost da su oba romana koja Burroughs navodi kao važna djela američke književnosti u vrlo kratkom periodu doživjela svoje ekranizacije. Naime, 2012. godine na filmskom festivalu u Cannesu prikazan je film *Na cesti* redatelja Waltera Sallesa, a u glumačkoj se postavi pojavljuju i brojna poznata

⁶⁴⁶ Burroughs, *Predgovor – Sjećajući se*, 7., 14.

imena: Sam Riley, Garrett Hedlund, Kristen Stewart, Amy Adams, Viggo Mortensen i Kirsten Dunst.

Godine 2013. u New Yorku je premijerno prikazan film *Veliki Gatsby* redatelja Baz Luhrmanna sa slavnim glumcima Leonardom DiCaprijem i Tobeyjem Maguireom u glavnim ulogama. Dok je film *Na cesti* doživio podijeljena mišljenja kritike i publike, čija je glavna zamjerka da film nije dovoljno vjerodostojno prenio duh vremena iz Kerouacova romana, film *Veliki Gatsby* publika je ocijenila izrazito povoljno, a među zadovoljnim se gledateljima našla i unuka Francisa Scotta Fitzgeralda. Osim toga, *Veliki Gatsby* osvojio je i nekoliko prestižnih filmskih nagrada, među kojima su i nagrada za najboljeg redatelja, najboljeg glavnog glumca, najbolji scenarij, najbolju glazbu i kostimografiju.

Životi i djela pisaca *beat* generacije inspirirali su još nekoliko filmova koje je važno spomenuti u ovom radu: *Naked Lunch* Davida Cronenberga (1991.), *Howl* Roba Epsteina i Jeffreyja Friedmana (2010.), *William S. Burroughs: A Man Within* Yonyja Leysera (2010.) i *Kill Your Darlings* Johna Krokidas (2013.). Film *Naked Lunch* tjeskobna je i uznemirujuća adaptacija istoimenog romana Williama S. Burroughsa s izvrsnim Peterom Wellerom u glavnoj ulozi. U filmu *Howl* gledatelju se sadržaj predstavlja na tri razine: na prvoj razini James Franco glumi Allena Ginsberga koji pripovijeda o svom životu i radu, na drugoj se razini dramatizira suđenje za opscenost, a na trećoj je razini Ginsbergova pjesma *Howl* vizualno predložena preko fascinantnih ilustracija i animacija. *Kill Your Darlings* biografski je film u kojem su prikazani događaji koji su prethodili nastanku *beat* generacije, a zapaženu je ulogu ostvario Daniel Radcliffe kao mladi Allen Ginsberg. Dokumentarni film *William S. Burroughs: A Man Within* gledatelju nudi detaljan i opširan uvid u život i djelo tog kontroverznog pisca, a uključuje dotad neobjavljenu građu i intervjue s nizom slavni ličnosti koje je Burroughs svojim radom inspirirao.

Osim navedenog, značajno je spomenuti i podatak da je rola papira na kojoj se nalazi originalni rukopis romana *Na cesti* 2001. godine prodana za 2,43 milijuna dolara.

Kad se promotri širina Kerouacovog utjecaja u materijalnoj kulturi, ali i svjetonazoru mnogih mladih ljudi, pomalo je ironična i veoma tužna činjenica da je Kerouac posljednje godine svog života proveo u neimaštini, frustriran krivim shvaćanjima i tumačenjima svojeg djela.

Zanimljiv primjer utjecaja *beat* autora vezan je uz lik i djelo Allena Ginsberga jer se njegovo ime neizravno spominje u kulturnoj seriji *The Simpsons* u kojoj se već odavno na neki način propisuje što je „in“ ili „out“, pa tako u određenoj mjeri ta emisija služi kao

kulturni i uopće društveni kompas, orijentir. U jednoj epizodi te serije djevojčica Lisa Simpson citira stihove iz Ginsbergove pjesme *Urlik (Howl)* kako bi izrazila svoju ljutnju i otuđenost od okoline koja ne razumije njezine intelektualne napore i ambicije. U jednoj epizodi iste serije pronalazimo Neda Flandersa, susjeda obitelji Simpson, uzornog vjernika i uvijek ljubaznog, ali pomalo iritantnog čovjeka, koji se tijekom psihičkog sloma prisjeća svojih roditelja koji su živjeli neodgovorno, konzumirajući alkohol i droge, i pritom njega zanemarivali.

Osobito je zanimljiva širina utjecaja Williama S. Burroughsa, koji je najviše utjecao na pop i rock-glazbenike različitih generacija i smjerova. Tako je, primjerice, američka grupa *Steely Dan* ime dobila po motivu iz Burroughsovog romana *Goli ručak*, „baka punka“ Patti Smith inspiraciju je pronalazila u njegovim tekstovima, baš poput Joea Strummera, pjevača banda *The Clash*, Micka Jaggera, pjevača banda *The Rolling Stones*, gitarista banda *Led Zeppelin* Jimmyja Pagea, „pop-kraljice“ Madonne, kantautora Toma Waitsa i tekstopisca te pjevača grunge banda *Nirvana* Kurta Cobaina, koji je sa svojim idolom snimio pjesmu u kojoj Burroughs čita svoj tekst, a Cobain ga prati na gitari.

Što se tiče utjecaja *beat* autora na pojave u hrvatskoj književnosti, on se može registrirati u romanima Antuna Šoljana, Ivana Slamniga i Ede Popovića.

Zaključak

U ovom sam radu pokušala prikazati jedno razdoblje američke povijesti u kojem su djelovali pisci tzv. *beat* generacije, s naglaskom na opusu Jacka Kerouaca, Williama S. Burroughsa i Allena Ginsberga. Cilj mi je bio, pomoću kratke analize njihovih djela, dovesti u vezu njihovo književno djelovanje s tad aktualnim društvenim, političkim i kulturnim prilikama te dokazati da se uvjeti i događaji koji su prisutni izvan književne zbilje uvijek na neki način reflektiraju u književnim djelima, bilo preko izravne kritike i satire, bilo pomoću stvaranja novih svjetova koji neizravno korespondiraju s društvenom i političkom zbiljom. Pisci *beat* generacije u svojim su djelima prikazali jedan novi, mračni, destruktivni i dotad skriveni svijet koji je bio u potpunoj suprotnosti s fasadom vedrine i prosperiteta koja je dominirala poslijeratnim američkim društvom.

Bibliografija

- Burroughs, William S. *Junky*. Prijevod: David, Aleksandra. Zagreb: Celeber, 2002. 15-16.
- Burroughs, William S. *Predgovor – Sjećajući se Jacka Kerouaca*. U: Kerouac, Jack. *Tristessa*. Prijevod: Šindolić, Vojo. Koprivnica: Šareni dućan, 2004.
- Cincotta, Howard (ur.) *Američka povijest: kratki prikaz*. Prijevod: Dakić, Jasna. Vienna: United States Information Service, 1998.
- Kerouac, Jack. *Na cesti*. Prijevod: Šoljan, Nada. Zagreb: Zora, 1971.
- Kerouac, Jack. *Tristessa*. Prijevod: Šindolić, Vojo. Koprivnica: Šareni dućan, 2004.
- Lehman, David, John Brehm. *The Oxford Book of American Poetry*. New York: Oxford University Press, 2006.

Internetski izvori

- PoemHunter. <http://www.poemhunter.com> (21. 3. 2011.)
- Poetry Foundation. <http://www.poetryfoundation.org> (28. 12. 2015.)
- <http://www.mibba.com/Articles/Biographies/4221/Jack-Kerouac/> (28. 12. 2015.)
- <http://popdose.com/popsmartsgoingclearwithwilliamburroughs/> (28. 12. 2015.)
- <http://www.myjewishlearning.com/article/allen-ginsberg/> (28. 12. 2015.)

THE BEAT GENERATION

In this paper author tries to examine a literary phenomenon known as "The Beat Generation" that emerged in the United States of America after the Second World War. It is important to place every cultural phenomenon into the context of times in which it emerged and that fact also applies to writings of Jack Kerouac, Allen Ginsberg and William S. Burroughs, the seminal figures of "The Beat Generation", which is why the paper also contains a brief summary of the most important political and cultural events in the USA in 1950's. In order to understand why the work of "The Beat Generation" was subversive in the post-war American society, the reader is provided with many examples from the texts written by Kerouac, Ginsberg, and Burroughs. This paper is divided into following chapters: 1. Political circumstances in the USA in the 1950's; 2. Characteristics of the American society in the 1950's; 3. Cultural events in the 1950's USA; 4. Jack Kerouac, Allen Ginsberg & William S. Burroughs – short biographies; 5. The rebellion of "The Beat Generation" against political and societal circumstances in the 1950's USA; 6. The influence of "The Beat Generation" in popular culture.

Keywords: USA, art, literature, censorship, conformity, anticommunism, atomic era